

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของปัญหา

การค้นคว้าหาความรู้ หรือการวิจัยอย่างมีระบบ เพื่อที่จะสามารถนำความรู้ไปช่วยในการตัดสินใจหรือแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวอย่างถูกต้อง และเชื่อถือได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ แต่ปัญหาที่สำคัญ และเกิดขึ้นเสมอ ๆ ก็คือผู้ทำการสำรวจมักได้รับคำตอบแต่เพียงบางส่วน การไม่ได้รับคำตอบจากผู้ที่จะให้ข้อมูล (Non - response) จะเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความคลาดเคลื่อน ที่ไม่ได้เกิดจากการใช้ตัวอย่าง (Non - Sampling Error) ซึ่งโดยทั่วไปอาจแบ่งผู้ไม่ให้คำตอบ (Non - response) ออกได้เป็น 4 พวกใหญ่ ๆ คือ

1. พวกที่ไม่ได้ตอบคำถามเลย สาเหตุอาจจะเนื่องมาจาก พนักงานสำรวจหรือบุรุษไปรษณีย์หาบ้านไม่พบ เพราะย้ายถิ่น หรือไม่มีชื่อตามที่อยู่ การคมนาคมไม่สะดวก บริเวณที่จะทำการสำรวจเป็นเขตอันตราย เช่นมีผู้ก่อการร้ายชุกชุม หรือผู้ตอบคำถามไม่เข้าใจภาษาที่พนักงานสำรวจใช้ ทั้งนี้รวมทั้งผู้ที่ตกเป็นตัวอย่างซึ่งเสียชีวิตไปในระหว่างนั้นด้วย

2. พวกที่ไม่อยู่บ้าน เมื่อพนักงานสำรวจออกไปทำการสัมภาษณ์ โดยปกติแล้วพวกนี้ส่วนใหญ่ได้แก่ คนโสด หรือคู่แต่งงานที่ยังไม่มีบุตร

3. พวกที่ไม่สามารถตอบคำถามได้ พวกนี้ได้แก่ เด็ก คนป่วย หรือบุคคลทั่วไปที่ถูกถามเรื่องส่วนตัว เรื่องที่ควรปกปิด หรือเรื่องที่บุคคลนั้นอาจจะต้องเสียประโยชน์จากการตอบคำถามนั้น ๆ

4. พวกที่ไม่ยอมให้ความร่วมมือ โดยการปฏิเสธที่จะตอบคำถามใด ๆ ทั้งสิ้น

จำนวนผู้ไม่ให้คำตอบ โดยเฉพาะพวกที่ 3 และพวกที่ 4 จะมีมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับสาเหตุต่าง ๆ ที่สำคัญดังนี้ คือ

1. วิธีรวบรวมข้อมูล การรวบรวมข้อมูลโดยวิธีสอบถามแบบสอบถามทางไปรษณีย์ จะเป็นสาเหตุที่ทำให้จำนวนผู้ไม่ให้คำตอบสูงสุด เมื่อเทียบกับวิธีรวบรวมข้อมูลชนิดอื่น ๆ รองลงมาได้แก่การรวบรวมข้อมูลโดยการสอบถามทางโทรศัพท์ สำหรับการรวบรวมข้อมูลชนิดที่ทำให้จำนวนผู้ไม่ให้คำตอบต่ำสุด ได้แก่วิธีส่งพนักงานสำรวจออกไปสอบถามผู้ตอบสัมภาษณ์โดยตรง

2. ความยาวของแบบสำรวจ และความยากง่ายของคำถามที่ใช้ถามผู้ตอบ สัมภาษณ์ ในกรณีที่แบบสำรวจมีจำนวนคำถามมาก โดยที่ผู้ตอบต้องใช้เวลาตอบนาน หรือใจความที่ความโค้งหลายอย่าง หรืออาจจะต้องใช้เวลาในการค้นหาคำตอบ จำนวนผู้ไม่ให้คำตอบ อาจจะมีอัตราสูงกว่าแบบสำรวจที่มีจำนวนคำถามน้อยและง่ายแก่การตอบ

3. ลักษณะข้อมูลที่ทำการสำรวจ ถ้าข้อมูลที่ทำการสำรวจเป็นข้อมูลชนิดที่ผู้ตอบแบบสอบถามควรปกปิด เนื่องจากเป็นเรื่องที่ผิดกฎหมาย หรือสังคมไม่ยอมรับ ผู้ตอบแบบสอบถาม อาจจะต้องเสียประโยชน์ อาทิเช่น การทำแท้ง การศึกษาเสพติด การประกอบอาชีพอาชญากรรม หรือรายได้รายจ่ายส่วนบุคคลหรือบริษัท หน่วยงาน

เพื่อที่จะศึกษาถึงปัญหาของการไม่ได้รับคำตอบ หรือได้รับคำตอบแต่เพียงบางส่วน จากแบบสอบถาม จำเป็นต้องศึกษาถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อจำนวนผู้ไม่ให้คำตอบ ในการสำรวจเกี่ยวกับภาวะเจริญพันธุ์ของสตรี ดังนั้น การวิจัยจึงเป็นการศึกษาว่า ทัวแปรอะไรบ้างที่มีผลกระทบต่อจำนวนผู้ไม่ให้คำตอบ หรือให้คำตอบแต่เพียงบางส่วน จากการตอบแบบสอบถามทางไปรษณีย์ และ ตอบสัมภาษณ์

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทราบว่ามียปัจจัยอะไรบ้าง ที่มีผลกระทบต่อจำนวนผู้ไม่ตอบแบบสอบถาม และตอบสัมภาษณ์คำถามทั้งหมดและคำถามบางข้อ

2. เพื่อทราบลำดับความสำคัญของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อจำนวนผู้ไม่ตอบแบบสอบถาม และตอบสัมภาษณ์คำถามทั้งหมด และคำถามบางข้อ

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

ข้อมูลที่น่านำมาใช้ในการวิจัยครั้งที่ 1 คืออาศัยข้อมูล 2 ชุด คือ

1.3.1 แบบสอบถามชุดที่ 1 เป็นข้อมูลที่ไ้จากการสำรวจ โดยการสุ่มตัวอย่าง โดยการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ ใ้อาศัยข้อมูลจากโครงการวิจัย เรื่องทัศนคติของผู้นำสตรีต่อสถานภาพ บทบาทของสตรีไทยในการพัฒนา และภาวะเจริญพันธุ์ พ.ศ.2526 ซึ่งมีลักษณะพิเศษที่สามารถทำการศึกษาในหัวข้อนี้ได้ คือผู้ที่ตกเป็นตัวอย่างทุกคนของโครงการนี้ ใ้แก่สตรีผู้มีชื่ออยู่ในทำเนียบสตรีไทย ของสภาสตรีแห่งชาติ พ.ศ.2521 ซึ่งมีข้อมูลเกี่ยวกับ อายุ การศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ เขตที่อยู่อาศัย จำนวนบุตร เมื่อผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังสตรี 450 ท่าน ปรากฏว่า สตรี 5 ท่านเสียชีวิตในระหว่างนั้น และแบบสอบถามถูกส่งคืนเพราะย้ายถิ่น และไม่มีชื่อตามที่อยู่ใ้ให้ไว้ในทำเนียบ 40 ฉบับ ที่เหลือปรากฏดังนี้ คือ

ก. ผู้ที่ตอบในครั้งที่ 1 หมายถึงผู้ที่ตอบก่อนส่งจดหมายเตือนครั้งแรก มีจำนวน 168 ท่าน

ข. ผู้ที่ตอบในครั้งที่ 2 หมายถึงผู้ที่ตอบหลังจากส่งจดหมายเตือนมีจำนวน 76 ท่าน

ค. ผู้ที่ตอบแบบสอบถามในครั้งที่ 3 หมายถึง ผู้ที่ตอบแบบสอบถามหลังจากส่งแบบสอบถามกลับไปใหม่ มีจำนวน 19 ท่าน

ง. ผู้ที่ไม่ตอบแบบสอบถามเลย หมายถึง ผู้ที่ไม่ตอบแบบสอบถามเลย มีจำนวน 141 ท่าน

1.3.2 แบบสอบถามชุดที่ 2 เป็นข้อมูลที่ไ้จากการสำรวจโดยการสัมภาษณ์ เป็นการส่วนตัว ใ้อาศัยข้อมูลจากโครงการวิจัยภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีไทย (เมษายน-พฤษภาคม 2518) โดยการสุ่มตัวอย่างทั่วประเทศ จำนวน 3,820 คริวเรือน

1.4 แหล่งที่มาของข้อมูล

ข้อมูลทั้งหมดนี้ได้มาจากสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ทราบว่ามีปัจจัยอะไรบ้าง ที่มีผลกระทบต่อจำนวนผู้ไม่ตอบแบบสอบถาม และตอบสัมภาษณ์

1.5.2 ช่วยให้ทราบลำดับความสำคัญของปัจจัย ที่มีผลกระทบต่อจำนวนผู้ไม่ตอบแบบสอบถาม และตอบสัมภาษณ์

1.6 คำนิยามศัพท์ที่ใช้

จำนวนผู้ไม่ให้คำตอบ หมายถึง จำนวนผู้ไม่ตอบแบบสอบถามบางข้อ
ตอบไม่ทราบในแบบสอบถามที่สัมภาษณ์เป็นการส่วนตัว และไม่ตอบทั้งฉบับ

จำนวนผู้ให้คำตอบ หมายถึง จำนวนผู้ที่ตอบแบบสอบถามบางข้อ และ
ตอบแบบสอบถามและส่งกลับคืนทางไปรษณีย์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.7 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ได้มีการวิจัยเพื่อหาวิธีการที่จะทำให้ได้รับข้อมูลกันมากที่สุด ทว่าประเด็นสำคัญอยู่ที่ตรงที่ความสนใจหรือไม่สนใจของผู้สอบเป็นสำคัญ ดังนั้นการวิจัยจึงเป็นการคาดคะเนว่าตัวแปรอะไรบางอย่างจะสามารถเร้าหรือกระตุ้นความสนใจของผู้ตอบแบบสอบถามได้ ซึ่งตัวแปรที่พอจะรวบรวมได้จากผู้วิจัยหลายท่าน คือ ความยาวของแบบสอบถาม สี ชนิดของกระดาษที่ใช้พิมพ์ แบบฟอร์ม ระบบพิมพ์ จดหมายนำ การสัญญาว่าจะปิดบังชื่อหรือข้อมูล เป็นความลับวิธีการส่งหึ่งไปและกลับ การให้รางวัล การกำหนดวันส่งแบบสอบถามคืน การแจ้งให้ผู้ที่ถูกเป็นตัวอย่างทราบล่วงหน้า การติดตามและอื่น ๆ ผลการวิจัยเกี่ยวกับตัวแปรดังกล่าว ได้ข้อสรุปดังนี้

ความยาวของแบบสอบถาม

Scott (1961 : 143 - 192) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความยาวของแบบสอบถาม โดยใช้ทดสอบใช้แบบสอบถามขนาดสั้นและขนาดยาว (ไม่ไ้รายงานจำนวนหน้า) กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 4,536 คน ปรากฏผลว่า ความแตกต่างระหว่างอัตราการตอบของแบบสอบถามขนาดสั้นและขนาดยาวไม่แตกต่างกัน คิดเป็นร้อยละ 90.5 และ 89.6 ตามลำดับ

Sletto (1940 : 86) ได้ทำการศึกษาในเรื่องเดียวกัน โดยทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นศิษย์เก่าของมหาวิทยาลัย จำนวน 300 คน ไม่พบความแตกต่างระหว่างอัตราการตอบของแบบสอบถามที่ยาว 10 หน้า 25 หน้า และ 35 หน้า เป็นร้อยละ 68, 60 และ 63 ตามลำดับ

แต่จากการวิจัยของ Scott (1961 : 143 - 192) และ Sletto (1940 : 86) มีข้อวิจารณ์ว่า ไม่มีการควบคุมเนื้อหาให้เป็นเรื่องเดียวกัน ซึ่งอาจจะมีความลำเอียง อันเกิดจากเนื้อหาที่แตกต่างกันก็เป็นได้

และจากการวิจัยของ Douglas R Berdie (1973 : 278 - 280) ทดสอบกับอาจารย์ในมหาวิทยาลัย จำนวน 360 คน ซึ่งใช้แบบสอบถามขนาด 1 หน้า 2 หน้า และ 4 หน้า โดยมีการควบคุมเนื้อหาให้แบบสอบถามทั้ง 3 ขนาด เป็นข้อความที่เกี่ยวกับสังคมวิทยา

มีประสิทธิภาพสูงสุด จากการวิจัยของ Douglas R. Berdie (1973 : 278-280) จะเห็นได้ว่าวิธีการติดตามแบบสอบถามแต่ละอย่างมีประสิทธิภาพแตกต่างกันออกไปตามลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

แบบสอบถามที่ให้ระบุชื่อผู้ตอบ

Kanuk และ Berenson (1975 : 440-53) ทำการวิจัยพบว่าการให้ ผู้ตอบระบุชื่อในแบบสอบถามกับไม่ให้ผู้ตอบแบบสอบถามระบุชื่อในแบบสอบถาม จะให้ผล ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของ Scott (1961 : 143-191) นอกจากนี้ ยังพบว่าแนวการตอบของผู้ตอบแต่ละคนไม่แตกต่างกันเลย คือมีแนวโน้มไปในทาง เดียวกัน

Butler, Futrell และ Swan (1973 : 220-225) ได้พบว่าแม้จะ กำหนดให้ผู้ตอบลงชื่อหรือไม่ลงในแบบสอบถามที่มีผลสะท้อนต่อผู้ตอบก็ตาม แนวการตอบ ทั้ง 2 กลุ่ม ก็ไม่แตกต่างกัน รวมทั้งอัตราการตอบกลับก็ไม่แตกต่างกันด้วย ซึ่งขัดแย้งกับ ข้อค้นพบของ Fisher (1965 : 220-225) ที่ว่าจะมีความแตกต่างในอัตราการตอบ สำหรับคำถามที่มีผลสะท้อน

การใช้สีของแบบสอบถาม

Michael T Matteson (1974 : 535-536) ได้ทดลองใช้แบบสอบถาม สีชมพูกับแบบสอบถามสีขาว และใจจดหมายนำระบบเป็นทางการกับแบบส่วนตัว กลุ่มตัวอย่าง เป็นสมาชิกขององค์การวิชาชีพ จำนวน 2,123 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับจดหมายนำ แบบทางการสีชมพู มีอัตราการตอบสูงกว่าแบบสอบถามสีขาวอย่างมีนัยสำคัญ ($P < .05$) ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับจดหมายนำแบบส่วนตัว อัตราการตอบแบบสอบถามทั้ง 2 สี ไม่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ แต่แบบสอบถามสีชมพูมีอัตราการตอบสูงกว่าสีขาวเล็กน้อย

J.T. Gullahorn และ J.F. Gullahorn (1959 : 119-121) ได้เปรียบเทียบอัตราการตอบของแบบสอบถามสีเขียวและสีขาว โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็น พนักงานต้อนรับจำนวนหนึ่ง ปรากฏว่าแบบสอบถามสีเขียวมีอัตราการตอบร้อยละ 51 และ สีขาวร้อยละ 49 ซึ่งแบบสอบถามสีเขียวมีอัตราการตอบสูงกว่าสีขาวเล็กน้อย

Kephart และ Bressler (1958 : 123-132) พบว่าถ้าให้เงิน 25 เซนต์ ส่งให้เป็นรางวัล อัตราการตอบแบบสอบถามสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

Schuyler W Huck และ Edwin M Gleson (1974 : 222-225) พบว่า การส่งเงิน 20 เซนต์ ให้แก่ผู้ตอบแบบสอบถามในครั้งที่ 1 และ 2 ของการส่งทางไปรษณีย์ จะได้รับอัตราการตอบกลับมากที่สุด และไม่แตกต่างกันระหว่าง 2 กลุ่ม แต่จะให้ผลน้อยในการส่งครั้งที่ 3 และ 4

Stephen W Brown และ Kenneth A. Coney (1977 : 385-387) ได้กล่าววิจารณ์ไว้ว่า การส่งสิ่งของรางวัลพร้อมกับแบบสอบถาม ซึ่งส่งทางไปรษณีย์ จะช่วยเพิ่มอัตราการตอบกลับได้มาก Erdos (1957 : 56-60) พบว่าการให้สิ่งตอบแทนจะทำให้อัตราการตอบแบบสอบถามที่ส่งทางไปรษณีย์เพิ่มขึ้น Frankel (1960 : 1-5) ได้ทำการทดลองโดยให้เงินเป็นรางวัล ครั้งแรกให้เงิน 25 เซนต์ ครั้งที่ 2 สำหรับผู้ที่ยังไม่ตอบกลับ ให้เงินเพิ่มเป็น 1 เหรียญอเมริกัน ครั้งที่ 3 สำหรับผู้ที่ไม่ตอบกลับในครั้งที่ 2 ให้เงินเพิ่มเป็น 5 เหรียญอเมริกัน พบว่า ทำให้อัตราการตอบแบบสอบถามเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก Hackler และ Bourgette (1973 : 222-225) ได้ทำการทดลองโดยส่งเงินให้ 1 เหรียญอเมริกัน สำหรับกลุ่มทดลอง และส่งเงินให้ 1 เหรียญอเมริกัน สำหรับการติดตามในกลุ่มควบคุม ปรากฏว่าอัตราการตอบกลับสูงมาก ถึงร้อยละ 95 R.A. Robinson และ Philip Agisim (1951 : 417) ได้ทำการทดลอง โดยส่งเงิน 25 เซนต์ให้พร้อมกับแบบสอบถามในครั้งแรก ปรากฏว่า ได้รับแบบสอบถามกลับคือ ร้อยละ 80.2 หลังจากนั้นได้ทำการติดตามสำหรับผู้ที่ยังไม่ได้ตอบกลับ โดยส่งเช็คเสียบเนคไทสีทอง 1 อัน เป็นสิ่งตอบแทน พบว่าได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาในอัตราร้อยละ 93 Watson (1965 : 48-50) พบว่าถ้าส่งเงิน 25 เซนต์ ให้เป็นรางวัลพร้อมกับแบบสอบถามที่ส่งทางไปรษณีย์จะได้รับอัตราการตอบกลับเพิ่มจากร้อยละ 30 เป็นร้อยละ 84

ได้มีผู้ใช้เทคนิคหลาย ๆ อย่างในการติดตามแบบสอบถาม เช่น Douglas R. Berdie ได้เปรียบเทียบผลของการติดตามแบบเป็นทางการแบบเป็นกันเอง และการกรูปลอก โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคลากรในมหาวิทยาลัยมินิโซตา ผลปรากฏว่า กลุ่มผู้บริหารของมหาวิทยาลัย การติดตามแบบเป็นทางการมีประสิทธิภาพสูงสุด ส่วนกลุ่มผู้ช่วยสอนการติดตาม

แบบเป็นกันเองมีประสิทธิภาพสูงสุด และในกลุ่มนิสิตปริญญาตรี การครุปรทลกและให้แต่ละหน้าของแบบสอบถามมีจำนวนข้อคำถามเท่า ๆ กัน ผลปรากฏว่า ได้รับอัตราการตอบเป็นร้อยละ 65, 56 และ 42 ตามลำดับ แต่จากการทดสอบโคสแคว์ พบว่าความยาวของแบบสอบถามไม่สัมพันธ์กับอัตราการตอบ แต่การวิจัยของ Douglas R Ber (1973 : 278-280) มีข้อวิจารณ์ว่า ความแตกต่างของจำนวนหน้าของแบบสอบถามน้อยเกินไป

Stanton (1939 : 95-104) ได้ทำการทดลองกับครุจำนวน 11,169 คน โดยส่งแบบสอบถามจำนวน 3 หน้า กับโปสการ์ดหน้าเดียว ปรากฏว่าได้รับกลับคืนจำนวนร้อยละ 50.2 และ 28.3 ตามลำดับ เมื่อทดสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญโดยใช้โปสการ์ดหน้าเดียวได้ผลดีกว่าการใช้แบบสอบถาม 3 หน้าถึงร้อยละ 21.9

Clason และ Ford (1968 : 504-505) ทดลองส่งแบบสอบถามจำนวน 3-6 หน้า และ 5-8 หน้า ให้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ที่เคยผ่านสงครามโลก ครั้งที่ 2 ปรากฏว่าผลไม่แตกต่างกัน

Scott (1961 : 143-192) ได้ทดลองเกี่ยวกับการส่งจดหมายนำที่พิมพ์รวมในแบบสอบถามกับจดหมายนำที่พิมพ์เป็นแผ่นแยกต่างหากจากตัวแบบสอบถาม โดยส่งให้กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักขับที่จักรยานยนต์ชาวอังกฤษจำนวน 10,221 คน ปรากฏว่าได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาเป็นจำนวนร้อยละ 95.8 และ 93.6 ตามลำดับ ปรากฏผลไม่แตกต่างกัน

นอกจากนี้ Scott (1961 : 143-192) ได้ศึกษาเปรียบเทียบอัตราการตอบแบบสอบถามที่พิมพ์หน้าเดียวและ 2 หน้า โดยบรรจุข้อคำถามจำนวนเท่ากัน ปรากฏว่าการพิมพ์แบบสอบถาม 2 หน้าให้ผลดีกว่าการพิมพ์หน้าเดียวอย่างมีนัยสำคัญ อีกทั้งเปรียบเทียบอัตราการตอบแบบสอบถามที่พิมพ์ด้วยระบบเลขเทอร์เพลส กับแบบอัดสำเนาปรากฏว่า ระบบการพิมพ์ทั้ง 2 แบบให้ผลไม่แตกต่างกัน

Ford (1968 : 43-45) ก็ได้ทดลองเกี่ยวกับระบบการพิมพ์ เช่นเดียวกับ Scott (1974 : 143-191) ซึ่งผลก็ปรากฏเช่นเดียวกันว่าไม่มีผลทำให้อัตราการตอบแบบสอบถามเพิ่มขึ้น

David B orr และ Clinton Neyman (1965 : 373-378) ทำการวิจัยพบว่า การใช้เงินเป็นจำนวนเล็กน้อยเป็นรางวัลส่งให้พร้อมกับแบบสอบถามชุดใหม่ ในการติดตามแบบสอบถามที่ยังไม่ได้ตอบกลับคืน จะช่วยเพิ่มอัตราการตอบกลับคืนมาก

นอกจากนี้ Freedman และ Takeshita (1969 : 199 - 202) ยังพบว่าแนวโน้มของจำนวนผู้ที่ให้คำตอบหรือไม่ให้คำตอบ ขึ้นอยู่กับสาเหตุ 3 ประการ คือ จำนวนบุตรที่จะคลอดดูแลอารมณ์ของผู้ตอบ และสภาพแวดล้อมของผู้ตอบในขณะนั้น

การวิจัยในประเทศไทย

วิไลวรรณ ศาครวิมล (2523) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของสี ความยาวของแบบสอบถาม และวิธีการติดตามผลที่มีต่ออัตราการตอบแบบสอบถามทางไปรษณีย์ กลุ่มตัวอย่าง คือ ครู และอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาสายสามัญ สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตกรุงเทพมหานคร และเขตการศึกษา 1 ปีการศึกษา 2522 พบว่าสีของแบบสอบถาม ขาว, เขียว, ฟ้า และชมพู มีอัตราการตอบแบบสอบถามสีเขียว และสีฟ้า สูงกว่าอัตราการตอบแบบสอบถาม สีเขียวและสีฟ้าอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติและความยาวของแบบสอบถาม เช่น 4, 6 และ 12 หน้า พบว่า อัตราการตอบแบบสอบถามที่มีความยาว 4 หน้า สูงกว่าอัตราการตอบแบบสอบถามที่มีความยาว 12 หน้า และมีวิธีเกี่ยวกับการติดตามผล โดยใช้จดหมายแบบเป็นทางการ จดหมายแบบไม่เป็นทางการ และการทัก พบว่าการติดตามแบบสอบถามโดยใช้การทักมีอัตราการตอบสูงกว่าการติดตามโดยใช้จดหมายแบบเป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการ

วิจิตรา ประสาทเวทย์กุล (2523) ได้ศึกษาถึงผลของการจัดหน้า และการพิมพ์ด้วยระบบออฟเซต ของแบบสอบถามที่มีต่ออัตราการตอบแบบสอบถามที่ส่งทางไปรษณีย์ กลุ่มตัวอย่างคือ ครูและอาจารย์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสายสามัญ กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตกรุงเทพมหานคร อัตราการตอบแบบสอบถามที่ได้รับ การจัดหน้าสูงกว่า อัตราการตอบแบบสอบถามธรรมดาอย่างมีนัยสำคัญในทุกๆ ของการตอบแบบสอบถาม จากการศึกษา ระบบการพิมพ์แบบอค์สำเนา และระบบออฟเซต พบว่า หลังการติดตามแบบสอบถาม 2 ครั้ง ปรากฏว่า ยังไม่มีข้อมูลเพียงพอที่จะสรุปได้ว่าอัตราการตอบแบบสอบถามที่พิมพ์ด้วยระบบออฟเซตสูงกว่าอัตราการตอบแบบสอบถามที่พิมพ์อค์สำเนา ในระยะการส่งแบบสอบถามที่พิมพ์ออฟเซตสูงกว่าพิมพ์อค์สำเนา และมีปฏิกริยาร่วมระหว่างการจัดหน้า และระบบการพิมพ์ ต่ออัตราการตอบแบบสอบถาม

สุภาพร โทเชิงกุล (2523) ได้ศึกษาถึงอิทธิพลของค่าถามที่มีผลสะท้อนและการลงชื่อที่มีต่ออัตราการตอบแบบสอบถามทางไปรษณีย์ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างสุ่มเดียวกันพบว่า อัตราการตอบแบบสอบถามที่ไม่มีผลสะท้อนต่อผู้ตอบสูงกว่าอัตราการตอบแบบสอบถามที่มีผลสะท้อนต่อผู้ตอบ และพบว่า อัตราการตอบแบบสอบถามที่ผู้ตอบไม่ต้องระบุชื่อสูงกว่าอัตราการตอบแบบสอบถามที่ผู้ตอบต้องระบุชื่อ

ร.ท.หญิงอัญชดี คงมัน (2523) ได้ศึกษาถึงการเพิ่มอัตราการตอบกลับของแบบสอบถามทางไปรษณีย์ โดยการให้สิ่งตอบแทน และการรับรองเรื่องการส่งบทความพบว่า การให้สิ่งตอบแทนแก่ผู้ตอบแบบสอบถามทำให้ได้รับอัตราการตอบแบบสอบถามทางไปรษณีย์สูงกว่าการไม่ให้สิ่งตอบแทน และจากการส่งแบบสอบถามครั้งแรก และติดตามแบบสอบถามที่ยังไม่กลับคืน ในครั้งที่ 2 และ 3 พบว่า การให้สิ่งตอบแทนในระยะแรกทำให้ได้รับอัตราการตอบกลับ สูงกว่าระยะที่ 2 และ 3 และพบว่า การให้สิ่งตอบแทนในระยะที่ 2, 3 และการรับรองเรื่อง การส่งบทความทำให้ได้รับอัตราการตอบกลับไม่แตกต่างกัน

ตัวแปรจำแนกตามลักษณะประชากร สังคม และเศรษฐกิจ

อายุ

พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ (2526) ได้ศึกษาพบว่าผู้ที่มีอายุมากกว่ามีแนวโน้มที่จะตอบแบบสอบถามมากกว่า และ 9 ใน 10 ของผู้มีอายุต่ำกว่า 50 ปี จะไม่ตอบแบบสอบถามเลย Theresa J. Demaio (1980 : 223-232) พบว่า กลุ่มอายุ 30 - 49 ปี และกลุ่มอายุ 50 ปีขึ้นไป ไม่ตอบแบบสอบถามมากกว่ากลุ่มอายุต่ำกว่า 30 ปีลงมา และจากการศึกษาของ Calvin M. Endo (1967 : 225-238) พบว่า ความแตกต่างระหว่างอายุไม่มีผลกระทบท่อการตอบแบบสอบถามเลย และ Lowe และ Mc Cormick (1955) พบว่า อัตราการไม่ตอบแบบสอบถามจะมากขึ้นเมื่ออายุมากขึ้น

สถานภาพสมรส

พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ (2526) ได้ศึกษาพบว่า ร้อยละ 64 และ 67 ของสตรีนี้เป็นโสด และหม้าย หรือหย่าร้าง ตอบแบบสอบถาม ในขณะที่สตรีที่มีสถานภาพสมรส เพียงร้อยละ 24 ตอบแบบสอบถาม

ระดับการศึกษา

พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ (2526) ได้ศึกษาพบว่า ผู้ที่จบการศึกษาตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป ทอมแบบสอบถามมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีถึงร้อยละ 12 Calvin M. Endo (1967 : 225-238) พบว่า ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงจะทอมแบบสอบถามมากกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำ และ Baur (1939 : 388-397) ได้เปรียบเทียบการทอมและไม่ทอมแบบสอบถาม พบว่า ผู้ที่มีการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย จะทอมแบบสอบถามมากกว่าในระดับต่ำกว่า ทั้งเพศชายและเพศหญิง และ Baur (1947 : 594-600) พบว่า ผู้ที่มีการศึกษาในระดับชั้นมัธยม (high school) จะทอมแบบสอบถามซ้ำมากหรือไม่ทอมแบบสอบถามเลย นอกจากนี้ Calvin M. Endo (1967 : 225-238) ยังพบว่า ผู้ที่มีระดับคะแนนเฉลี่ยสูง จะทอมแบบสอบถามมากกว่าผู้ที่มีระดับคะแนนเฉลี่ยต่ำ

เขตที่อยู่อาศัย

พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ ได้พบว่า ผู้ที่มีปัจจุบันอาศัยอยู่ในต่างจังหวัด ทอมแบบสอบถามในอัตราที่สูงกว่าผู้ที่มีปัจจุบันอยู่ในกรุงเทพฯ มาก

John. Knodel and. Suavaluck Piampiti (1977 : 55-56) พบว่า ร้อยละ 80 ของสตรีที่สมรสแล้ว ในกรุงเทพฯ ทอมแบบสอบถาม ขณะที่สตรีที่สมรสแล้วในต่างจังหวัดทอมแบบสอบถาม ร้อยละ 63

อาชีพ

Theresa J. Demadio (1980 : 221-305) พบว่า บุคคลที่มีอาชีพในระดับสูง จะทอมแบบสอบถามมากกว่าบุคคลในอาชีพอื่น พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ พบว่า สตรีที่เป็นเจ้าของกิจการหรือนักธุรกิจ ร้อยละ 50 ทอมแบบสอบถาม ในขณะที่สตรีที่มีอาชีพไม่ชัดเจนทอมแบบสอบถามเพียงร้อยละ 21 เท่านั้น

และจากการศึกษาของ John Knodel และ Sauvaluck Piampiti (1977 : 55-66) พบว่า จำนวนบุตร เชื้อชาติ และศาสนา มีความสัมพันธ์กับจำนวนผู้ให้คำตอบ